

Vida Sačić, *Soft Archives*
Galerija Karas, Zagreb

Novi ciklus radova umjetnice Vide Sačić, kojim se predstavlja u Galeriji Karas, zaokupljen je pitanjima doma, pripadnosti i interkulturalnih razmjena. Budući da je „arhiv“ dovoljno širok pojam da obuhvati sva pitanja kojima se bavi, ne čudi što ga je umjetnica odabrala kao okvir izložbe naslovljene *Soft Archives* (Meki arhivi). Naime, etimologija riječi „arhiv“ potječe od grčke riječi *arkheion* – kuća, prebivalište, adresa – mjesta boravka viših magistrata, arhonta. Arhivi se tradicionalno smatraju „tvrdima“; sastoje se od materijalnih predmeta i dokumenata. Stoga se nameće pitanje: što su zapravo meki arhivi i čemu nas oni mogu naučiti?

Radeći s tipografskim reljefnim tehnikama, od tiskarskih ploča i drva do metalnog sloga, Sačić sebe definira kao umjetnicu „tiskane riječi“. Istodobno, svoj rad smješta u određeni vremenski i geopolitički kontekst, navodeći da je odrasla u Hrvatskoj tijekom 1990-ih, a profesionalno se ostvarila u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje danas živi i djeluje. Izložba *Soft Archives* obuhvaća upravo one dimenzije ključne za razumijevanje njezine prakse – medij, podrijetlo i nastojanje da poveže dvije kulturne tradicije – pri čemu arhiv postaje ključna metoda za razumijevanje rada izloženog u Galeriji Karas.

Iako su tiskarske ploče i slog „tvrdi“ arhiv – materijalan, strukturiran i ponekad rigidan u pogledu vlastitih mogućnosti – umjetnica pronalazi nove načine da unutar njega otvori prostor slobode. Ta je sloboda vidljiva u živopisnim listovima papira na kojima eksperimentira s tekstom, strukturom, tiskanom riječi i spajanjem nekoliko tradicija – od kojih su joj neke poznate i sigurne, a druge nove i uzbudljive. Upravo se ispod površine tih listova papira u *Soft Archives* odvijaju dublji slojevi arhivske prakse koji čine okosnicu izložbe. Nekoliko nevidljivih arhiva oblikuje ove papirnate radove, tvoreći ono što bismo mogli nazvati „mekim“ arhivom.

Jedan takav arhiv izrazito je zajednički: arhiv dijeljenog znanja i suradnje. U pripremi ove izložbe Vida je blisko surađivala s drugim umjetnicima koji su velikodušno podijelili svoje znanje i uveli je u proces izrade papira. Aidan Frierson, suosnivač Chicago Pulpa – studija za ručnu izradu papira u Chicagu – i Charles Ryan Long, izrađivač papira koji sam uzgaja vlastita vlakna, utjelovljuju način rada utemeljen na suradnji i međusobnoj podršci. Sama izrada papira zahtjevan je i vremenski osjetljiv proces. Iako je riječ o mediju koji je za Vidu možda nova disciplina joj nije strana. Njezino dugogodišnje bavljenje tiskom i tipografijom također zahtijeva rigoroznost, ustrajnost i osjećaj za proces – kvalitete koje se prenose i na njezino istraživanje izrade papira.

Daljnji arhiv pojavljuje se kroz sjećanje, cjeloživotno učenje i ambiciju: arhiv osobnih povijesti, utjecaja i uzora koji pokreću Sačićin rad, oblikovan znatiželjom, ali i zahvalnošću prema onome što su joj njezini uzori – kako u Hrvatskoj, tako i drugdje – pružili, pomažući joj da se oblikuje kao umjetnica. Sada Sačić uzvraća, vraćajući se kako bi mogla ići dalje. Za nju to, između ostaloga, podrazumijeva kreativno i intelektualno bavljenje prošlošću, dovedenom u sadašnjost. Njezina praksa tako spaja ne samo kulturne nego i vremenske putanje, pregovarajući između višestrukih točaka podrijetla. Time gradi novi materijalni arhiv – onaj koji

GALERIJA KARAS

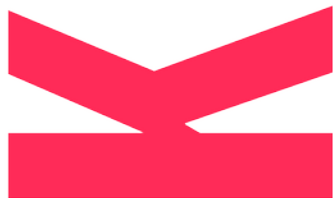
joj omogućuje da pronađe osjećaj pripadnosti unutar tog međuprostora. Njezini otisci odražavaju upravo to stanje, spajajući hrvatske i engleske riječi, često otisnute slovima koja godinama prikuplja kao sastavni dio vlastite prakse.

Slova koja je prikupila diljem Europe čine još jedan važan arhiv. Sačić prikuplja stari slog, prenosi ga kroz različite geografske prostore i ponovno aktivira u novim kulturnim kontekstima. Primjerice, čuva i koristi jedini sačuvani povijesni drveni slog iz rodnoga Varaždina, izvorno korišten za izradu propagandnih materijala za Varteks. Prijenos tih slova iz srednjoeuropskoga u sjevernoamerički kontekst nije samo logistički pothvat nego i simbolički te interkulturalni čin. Preneseni iz Hrvatske u Sjedinjene Američke Države i natrag, ti materijali nose osobne i kulturne povijesti te stvaraju nešto novo.

Nekoliko se takvih arhiva susreće u svojevrsnom amalgamu koji tvori ključni kontekst izložbe Soft Archives, kulminirajući u radovima u kojima se ranije faze Sačićine prakse – od prikupljanja sloga do visokog tiska – preobražavaju u apstrakciju ručno izrađenoga papira. Preneseni iz Chicaga u Zagreb, ti radovi prenose jedno mjesto u drugo: vlakna nastala u Chicagu izložena su u Zagrebu. Između tih mjesta, u tim „atmosferskim” pejzažima, jezik se povlači; slova i riječi svode se na minimum ili u potpunosti nestaju. Umjesto toga, značenje se upisuje u samu materijalnost papira, nudeći se promatraču kroz teksturu, boju i formu.

Ponekad Vida tiska na ručno izrađenom papiru, spajajući svoje tvrde i meke arhive kako bi prizvala ranije radove i osobne povijesti, istodobno nudeći ono što je naučila kroz zajednički rad – tekstualno susreće iskustveno. Te guste, ali privlačne površine nose mnogostruke društvene povijesti. Ono što iz tih procesa proizlazi nije samo novo tijelo rada nego i zajednica: živi arhiv koji okuplja ljude, materijale i povijesti. To je arhiv koji ostaje otvoren i generativan, nastavljaajući se razvijati prema budućim oblicima – za Vidu i za nas.

— Ivan Bujan, lipanj 2026., Chicago

GALERIJA KARAS